

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับคำสอนที่ว่า
“สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน
- ผู้วิจัย** : นางนิธิยา เสนีวงศ์ ณ อยุธยา
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร., ป.ธ. ๙, M.A., Ph.D.
 - : ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์ ป.ธ.๙, พธ.บ., พธ.ม., พธ.ด.
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาที่มาของบริบท คำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในสมัยพุทธกาล (๒) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ของนักวิชาการ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมวิทยา ด้านมานุษยวิทยา ด้านจิตวิทยา และด้านพุทธศาสตร์ และ (๓) เพื่อวิเคราะห์ มุมมองที่มีต่อคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า พรหมจรรย์ หมายถึง ระบบการครองชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา การครองชีวิตโดยปราศจากเมถุน การบวชซึ่งเว้นจากเมถุน ตลอดช่วงเวลาของการบวชทั้งนี้ เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดในการเข้าถึงมรรค ผล นิพพานโดยใช้ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา คำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” นั้น แท้จริงของภิกษุ ในการปฏิบัติพรหมจรรย์มิใช่สตรี หากแต่คือกิเลสภพที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลนั่นเอง ข้อปฏิบัติต่างๆ เพื่อการประพาสพรหมจรรย์ให้ตั้งมั่น จึงมิได้เพียงแต่การหลีกเลี่ยงไม่ยุ่งเกี่ยวกับสตรีเท่านั้น ที่สำคัญคือการปฏิบัติจิต เพื่อให้เกิดความสำรวม ระมัดระวังจากภายใน คือ อารมณ์ที่นำใคร่ นำปรารถนา ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เกี่ยวกับเพศ เมื่อมากระทบอินทรีย์ ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ทำให้เกิดผัสสะอันเป็นปัจจัยให้เกิดการราคะนั่นเอง

ด้านพระภิกษุ ควรที่จะศึกษาและปฏิบัติตามข้อกำหนดในพระวินัย ซึ่งเปรียบเสมือนกำแพงป้องกันการล่วงพรหมจรรย์เพื่อเป็นการป้องกันคำครหาจากสังคม และในฐานะที่เป็นศาสนทายาทมีหน้าที่ในการเผยแผ่คำสอนทางศาสนาไปสู่สังคมคฤหัสถ์ ควรมีท่าทีที่มีเมตตาบนพื้นฐานความปรารถนาดีต่อกันและกัน

ด้านสตรี ควรศึกษาหาความรู้ในเรื่องศาสนา เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับภิกษุควรระวังตัวให้เหมาะสม การแต่งกายต้องระมัดระวังให้สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ เพื่อป้องกันการถูกตำหนิทางสังคม ควรเชื่อมั่นในศักยภาพ และคุณค่าของความเป็นสตรีในการเป็นธรรมาวาสที่ดี และความสามารถในการบรรลุธรรมได้

ด้านสังคม การตีความคำสอนในศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน การวิพากษ์ วิจารณ์ใดๆ โดยเฉพาะเรื่องเพศ ควรที่จะคำนึงถึงเงื่อนไขระหว่างมนุษย์ในอดีตกับปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม และถูกต้องตามหลักความเป็นจริง เป็นการช่วยลดความขัดแย้งในสังคมได้อีกมิติหนึ่ง

Thesis Title : An Analytical Study of the Attitudes Towards the Teaching :- “Women Are the Stains of a Holy Lives” in the Present Thai Societies

Researcher : Mrs. Nitiya Seneewong Na Ayutthaya

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phra Suthithammanuwat
Pali IX, M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Montree Sirarajananan, Pali ix., B.A.,
M.A., Ph.D.

Date of Graduation : March 19, 2015.

ABSTRACT

This analytical study is of 3 objectives, i.e., (1) to study the origin of the teaching context at the Buddha’s time; (2) to study an attitudes From 4 branches namely:- Sociology, Anthropology, Psychology and Buddhism of scholar aspects towards the teaching, “Women are the Stains of Holy Lives” ; and (3) to analyze the attitudes towards the teaching, “Women are the Stains of Holy Lives” in the context of the present Thai societies.

From this analytical study, it is found that a holy life mean the abstaining from the involvement of having sexual intercourse in any nature for instance, seeing, having interrections with any women in any forms, these will therefore be the causes of defilements and desires or stains. In case of Bhikkhus’ involvement with any women aim of attaining Maggas or the paths and phalas or the effects through having morality, concentration and wisdom as the way of Buddhist practices and the system of leading a life according to Buddhism. As for the teaching “Women are the stains of holy lives”, the real stains of Bhikkhus in practicing holy lives are not women but the sensual pleasures of defilement inside of themselves, the various rules for strong practices of having holy live therefore are not just for only avoiding women but importantly the mind practicing for the results of controlling and being careful from

within. The senses of lust and desires, i.e. visible object, voices, smells, tastes and touches related to sexual matters, when these hit the 5 indriyas or the five spiritual faculties through the eyes, ears, noses, tongues and bodies, they cause mental impressions or Phassa which are the factors in the existence of sensual lust.

For Bhikkhus, they should study and practice accordingly to the rules designated in Vinaya comparing to the preventive wall from violating their holy lives to protect gossiping in the societies. Mean while, in the status of Buddhist heirs, they have their roles of disseminating Buddhist teachings in to the societies. They should have the attitudes of the loving-kindness.

For women, they should seek for the knowledge of Buddhism, when having interactions with Bhikkhus, they should properly act with proper dressing, matching with time and places to prevent being blamed socially. They should be confident in their potentialities and the abilities of attaining Dhammas.

In the social aspect, the interpretations of Buddhist teachings are quite sensitive, any criticism, especially in the sexual issues, there should be concerns on the human conditions between the past and the present for justice and correctness according to the facts in order to help decrease the social conflicts in another dimension.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัย ขอระบุนามไว้ดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีธรรมานวัตร คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์แนะนำชี้แนวทางในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย อาจารย์ ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำในการค้นคว้าเรื่องคัมภีร์ต่างๆ รวมทั้งช่วยปรับข้อความการเขียนวิทยานิพนธ์ และให้ความเมตตาตอบคำถาม ในทุกๆ เรื่อง ช่วยให้ง่ายใจและสนับสนุนข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิทยานิพนธ์มาตั้งแต่ต้น

ขอกราบขอบพระคุณ นักวิชาการด้านสังคมวิทยา นักวิชาการด้านมานุษยวิทยา นักวิชาการด้านจิตวิทยา และนักวิชาการด้านพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัยได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลอันมีส่วนสำคัญ ในการผลักดันให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้พัฒนาเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายคัมภีร์ทุกท่าน ที่ให้ความสะดวกตั้งแต่เริ่มศึกษาเรื่อยมาตลอดหลักสูตร ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่ศึกษาในระดับปริญญาโท รุ่น ๒๒ ภาคพิเศษและภาคปกติ ทุกคนที่ให้ง่ายใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด กราบนมัสการขอบพระคุณ พระมหายงยุทธ กนตโก พระวิปัสสนาจารย์ ผู้เป็นกัลยาณมิตรทางธรรม ดร.พูนสุข มาศรีรังสรรค์ ผู้เป็นเสมือนพี่สาว และกัลยาณมิตร ที่คอยช่วยเหลือทางด้านการศึกษา และคำแนะนำ เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณณัฐธนาถ ศรีเลิศ ที่คอยสนับสนุนข้อมูล รวมทั้งหนังสือที่เป็นประโยชน์ คุณประพจน์ เสนิงค์ ณ อยู่ธยา ที่ให้ความเมตตากรุณา ทั้งยังเตือนสติ และคอยให้ง่ายใจในทุกๆ เรื่องตลอดมา

กราบขอบพระคุณ พ.อ.ถัด และนางจันทรา ณ สงขลา บิดามารดาผู้ล่วงลับ ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่เมตตาให้ความรัก ทะนุถนอมและเอาใจใส่ ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตั้งแต่วัยเยาว์เป็นแรงบันดาลใจให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอน้อมถวาย เป็นเครื่องสักการบูชาพระคุณของพระรัตนตรัย และพระคุณของครูอาจารย์ทุกรูป ทุกท่าน

นางนิธิยา เสนิงค์ ณ อยู่ธยา

๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับในการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ การศึกษาที่มาและบริบทคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในคัมภีร์	๑๓
๒.๑ ความหมายของคำว่า พรหมจรรย์	๑๓
๒.๒ ที่มาและบริบทของคำสอนเกี่ยวกับสตรีในสมัยก่อนพุทธกาล และสมัยพุทธกาล	๑๕
๒.๒.๑ สตรีในสมัยก่อนพุทธกาล	๑๕
๒.๒.๒ สตรีในสมัยพุทธกาล	๑๙
๒.๓ คำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๒๑
บทที่ ๓ แนวคิดและวิธีการตีความคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์”	๒๘
๓.๑ แนวคิดและวิธีการตีความตามหลักวิชาทางด้านสังคมวิทยา	๒๘
๓.๒ แนวคิดและวิธีการตีความตามหลักวิชาทางด้านมานุษยวิทยา	๓๓
๓.๓ แนวคิดและวิธีการตีความตามหลักวิชาทางด้านจิตวิทยา	๔๐
๓.๔ แนวคิดและวิธีการตีความตามหลักวิชาทางด้านพุทธศาสตร์	๔๖

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ วิเคราะห์ทัศนคติต่อคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์”ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน	๕๗
๔.๑ ทศนคติต่อคำสอนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันในแต่ละด้าน	๕๗
๔.๑.๑ ทศนคติต่อคำสอนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน	๕๗
๔.๑.๒ ทศนคติต่อคำสอนที่แตกต่างกัน	๖๐
๔.๒ แนวทางในการนำคำสอน “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” มาใช้ในบริบทสังคมปัจจุบัน	๖๗
๔.๒.๑ ด้านสังคมวิทยา	๖๗
๔.๒.๒ ด้านมานุษยวิทยา	๖๗
๔.๒.๓ ด้านจิตวิทยา	๖๘
๔.๒.๔ ด้านพุทธศาสตร์	๖๘
๔.๓ สรุปแนวทางในการนำคำสอน “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” มาใช้ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน	๖๙
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๗๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๗๔
บรรณานุกรม	๗๖
ภาคผนวก	๘๐
ประวัติผู้วิจัย	๙๖

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑.๗.๑	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย Framework	๑๓
ตารางที่ ๓.๑	แสดงการจำแนกประเด็นปัญหาจากทัศนคติ เกี่ยวกับคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” จากการ สัมภาษณ์แนวคิด และวิธีตีความด้านต่างๆ	๕๖
ตารางที่ ๔.๑	แสดงตารางสรุปเปรียบเทียบความเหมือน-คล้ายคลึงและความต่าง ในเรื่องทัศนคติของนักวิชาการด้านต่างๆต่อคำสอนที่ว่า “สตรีเป็นมลทินของพรหมจรรย์” ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน	๖๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างอิงจาก (๑) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ภาษาไทย เช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๓/๓๐ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๔ ข้อที่ ๒๓ หน้าที่ ๓๐ (๒) คัมภีร์อรรถกถา อ้างอิงจาก อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๒ โดยได้ระบุ ภาค/ข้อ/หน้า เช่น ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๕๔/๑๙๙ หมายถึง มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปิณณาสก์ อรรถกถา (ภาษาไทย) เป็นต้น ภาค ๑ ข้อ ๕๔ หน้า ๑๙๙ โดยเรียงตามคัมภีร์ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปณจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.เถรี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรีคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ม.ม.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูล ปิณณาสก์อรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถโชติกา ขุททกปาฐอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.เถร.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรคาถาอรรถกถา (ภาษาไทย)